

Н. А. Мацегора

ПОЛОЖЕННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОСИЛЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

УДК 342. 9

Н. А. Мацегора

ПОЛОЖЕННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОСИЛЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

Політика та технології запобігання порушенням академічної доброчесності в ОНМедУ є системними та впроваджуються шляхом створення нормативно-правових процедур і запровадження інституційних засад.

Мета: посилити якість освіти шляхом запобігання порушенням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу.

Усі перераховані вжиті заходи містять орієнтири, спрямовані на підтримку сучасних академічних цінностей, академічної доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу, що є основою культури Одеського національного медичного університету. Популяризація академічної доброчесності реалізується через включення в плани занять здобувачів дисципліни «Академічна доброчесність». Бібліотекою ОНМедУ надається постійне інформаційно-методичне забезпечення літературою про правові аспекти та відповідальність за плагіат. Окрім навчання за програмою дисципліни, популяризація принципів академічної доброчесності відбувається під час проміжних та кінцевих атестацій здобувачів та зборів. Проводяться також конференції і зустрічі для роз'яснення принципів академічної доброчесності. Лікувально-консультативна робота, догляд за хворими, пораненими, робота у волонтерських організаціях є зразком високого гуманізму, стійкості та людяності освітнього колективу ОНМедУ.

Ключові слова: академічна доброчесність, якість освіти, плагіат.

UDC 342. 9

N. A. Matsegora

ACADEMIC INTEGRITY AND WAYS OF ITS REINFORCEMENT AT NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY OF ODESA

National Medical University of Odesa, Odesa, Ukraine

Academic integrity is based on such values as: honesty, truth, transparency, respect for others, accountability, justice, equality and social justice, democratic governance, quality education, self-improvement and system improvement. The seareconstant indicators of purposeful personalities.

The goal: to strengthen the quality of education by preventing violations of academic integrity by participants in the educational process.

Policy and technologies for preventing violations of academic integrity at ONMedU are systemic and are implemented by creating regulatory and legal procedures and introducing institutional foundations. All the listed measures contain guideline aimed at supporting modern academic values, academic integrity among all participants of the educational process, which is the basis of the culture of Odessa National Medical University. The promotion of academic integrity is implemented through the inclusion in the lesson plans of students of the "Academic Integrity" discipline.

The library of ONMedU provides constant informational and methodological support with literature on legal aspects and responsibility for plagiarism. In addition to training according to the discipline program's, the principles of academic integrity are popularized during intermediate and final certifications of applicants and meetings. Conferences and meetings are also held to explain the principles of academic integrity. Medical and advisory work, care for the sick and wounded, work in volunteer organizations are an example of high humanism, stability and humanity of the educational staff of ONMedU.

So, summarizing the result of modern educational processes, we can say that academic integrity in Ukraine, as well as in European education, should become the norm of life for every person involved in the scientific and educational space. On these steps will give impetus to equality, openness, justice, quality and honesty of research and improvement of the quality of education. Accordingly, this will provide an effective impetus to the sustainable development of civil society and its economic sectors in Ukraine.

Key words: academic integrity, quality of education, plagiarism.

«Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів і правил, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання, наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчальних та наукових досягнень» (Закон України «Про освіту», п. 5, ст. 42) [1].

Академічна доброчесність базується на таких цінностях, як чесність, порядність, прозорість, повага до інших, довіра, підзвітність, справедливість, рівність та соціальна справедливість, демократичне управління, якісна освіта, самовдосконалення та вдосконалення системи. Це постійні показники цілеспрямованих особистостей [2].

Розвиток політики академічної доброчесності потребує тривалих і наполегливих зусиль як із боку

керівництва, так і з боку всіх членів закладу вищої освіти (ЗВО). Кожний учасник освітнього процесу в Одеському національному медичному університеті (ОНМедУ), а саме: науково-педагогічні працівники (викладачі, науковці, аналітики, експерти), здобувачі вищої освіти всіх рівнів, курсанти та слухачі, інші співробітники ВНЗ, у своїй освітній, викладацькій та науково-дослідній діяльності керуються нормами та принципами академічної доброчесності, високої моралі та етики, що сприяє постійному вдосконаленню стандартів освітньої та наукової діяльності, підвищенню якості внутрішньої системи забезпечення якості освіти, зміцненню іміджу та репутації ОНМедУ у національному та міжнародному середовищі. Так, у 2021 р. набрали чинності такі оновлені документи: «ПОЛОЖЕННЯ про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в ОНМедУ (зі змінами)»; «КОДЕКС академічної етики та взаємин університетської спільноти ОНМедУ (зі змінами)»; «ПОЛОЖЕННЯ про Комісію з питань академічної доброчесності та етики академічних взаємин в ОНМедУ (зі змінами)»; декларації з академічної доброчесності для викладачів та здобувачів.

Політика та технології запобігання порушенням академічної доброчесності в ОНМедУ є системними та впроваджуються шляхом створення нормативно-правових процедур і запровадження інституційних засад. В Університеті відповідно до щорічного плану працюють:

- Комісія із запобігання академічному плагіату в наукових та науково-методичних роботах;
- Комісія з академічної доброчесності (<https://onmedu.edu.ua/nauka/antiplagiat/>);
- Комісія із внутрішнього забезпечення якості освіти в Університеті.

На кафедрах Університету систематично обговорюються питання академічної доброчесності, неприпустимості плагіату, списування, аутсорсингу, особливо під час проміжних та кінцевих атестацій здобувачів. Особливого значення це питання набуває у зв'язку з вимушеним проведенням суттєвої кількості практичних занять, семінарів у дистанційній формі (он-лайн). Професорсько-викладацький склад кафедр добровільно заповнює декларації з доброчесності.

Із метою поширення поінформованості здобувачів щодо основ академічної доброчесності в ОПП внесено зміни:

- основний курс за профілем кафедри філософії освітньо-професійної програми *другого* (магістерського) рівня зі спеціальності «Медицина» доповнений циклом «Академічна доброчесність» (3 кредити ЄКТС) (<https://onmedu.edu.ua/obov-jazkovi-komponenti-medicina/>);
- у межах освітньо-наукової програми *третього* (наукового) рівня в ОНМедУ передбачено обов'язковий освітній компонент «Академічна доброчесність і професійна етика наукової діяльності» (3 кредити ЄКТС) (<https://onmedu.edu.ua/obov-jazkovi-komponenti-medicina-2/>).

Кафедри, що курирують післядипломну освіту, висвітлюють питання академічної доброчесності під час навчання в інтернатурі, у навчальному підвищенні

кваліфікації лікарів (циклах ТУ, спеціалізацій), під час проведення тематичних конференцій, роботи фахових товариств та в міжнародних проєктах.

Деканати Університету також відіграють важливу роль у запобіганні порушенням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу в ОНМедУ. Зокрема, вони забезпечують можливість добровільного підписання декларацій доброчесності здобувачами вищої освіти закладу, проводять опитування здобувачів вищої освіти за «Анкетою доброчесності» до та після закінчення кожного семестру, а також після складання випускного іспиту за формою ОСКІ (об'єктивного структурованого клінічного іспиту). Далі отримані результати аналізуються і обговорюються в науково-педагогічних колективах Університету, що дає змогу поліпшити та об'єктивізувати результати екзаменаційних сесій.

На засіданнях Центральної координаційно-методичної ради та предметних циклових методичних комісій Університету постійно обговорюються питання академічної доброчесності та неприпустимості плагіату, корупції, некоректного оцінювання.

Особливе значення має дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти та науково-педагогічними співробітниками Університету під час виконання наукової діяльності. На початку наукових досліджень здобувачі та члени студентських наукових товариств інформуються щодо ймовірних порушень авторських прав та правил цитування, ознайомлюються з принципами академічної доброчесності та етичного Кодексу. При цьому відповідальність за етичність та доброчесність під час виконання науково-дослідних робіт на кафедрі покладається як на здобувача вищої освіти, так і на наукових керівників. Під час розгляду дисертаційних досліджень, науково-дослідних робіт кафедр, що плануються або завершуються, університетські проблемні комісії (з медико-біологічних, хірургічних, терапевтичних та інших дисциплін) та Комісія з питань біоетики контролюють відповідність досліджень, що плануються або проведені, існуючим біоетичним нормам, а також наявність даних відповідно до «Положення про питання етики та академічної доброчесності».

Рекомендується патентування наукових досягнень, що здійснюється як захист від порушення питань етики та академічної доброчесності, доведення унікальності дослідження. Усі результати наукових досліджень, які подаються до друку (статті, дисертаційні дослідження, монографії, підручники тощо), проходять перевірку на наявність плагіату, за результатами якої Комісією щодо запобігання академічному плагіату ОНМедУ робиться висновок відносно рівня оригінальності роботи і можливості її оприлюднення [3]. Перевірка оригінальності тексту здійснюється автоматизовано програмами «eTXTAntiPlagiat», «AntiPlagiarism» після офіційного звернення автора до комісії з проханням розглянути представлену наукову роботу.

Зокрема, протягом 2022 р. комісією на наявність плагіату було перевірено 40 наукових статей, 10 дисертаційних робіт, 54 магістерські роботи. Поодинокі роботи потребували доопрацювання та повторної пере-

вірки, оскільки мали середній (задовільний) рівень оригінальності. Водночас більшість поданих наукових робіт успішно проходила перевірку з першого разу, що свідчило про високу унікальність представлених робіт. Останнє підтверджувалося успішним захистом поданих дисертацій і прийняттям до друку представлених наукових робіт.

Члени спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук ОНМедУ систематично здійснюють інформування дисертантів про питання інтелектуальної власності, спрямовують наукові роботи до перевірки на наявність плагіату, проводять майстер-класи з планування, виконання та оформлення науково-дослідних робіт.

Працівники бібліотек ВНЗ активно займаються популяризацією важливості теми академічної доброчесності [4], сприяють висвітленню як найактуальнішого питання сучасності напряму морального становлення людини. Наприклад, у 2021 р. в Університеті видано книгу «Етюди про моральність».

Співробітники наукової бібліотеки ОНМедУ забезпечують здобувачів вищої освіти і професорсько-викладацький склад інформаційно-методичною літературою з правових аспектів та відповідальності за плагіат й інші актуальні питання академічної доброчесності, що постійно оновлюється. Це той підрозділ навчального закладу, який відповідає за інформаційну підтримку навчального, наукового і виховного процесів.

Здобувачі вищої освіти та співробітники ОНМедУ також приймають участь у лікувально-консультативній роботі університетської клініки, міських та обласних закладів охорони здоров'я, а також у догляді за хворими, пораненими, при цьому демонструючи зразки мужності, толерантності, доброти, професійності та високих моральних людських якостей. Дотримання лікарської етики та деонтології проявляється також у роботі наших волонтерів. Це має місце як із боку здобувачів, так і викладачів, які поєднують навчання з роботою волонтерами чи у шпиталях.

Важливим складником дотримання академічної доброчесності є розуміння невідворотності наслідків, які можуть настати після порушення її принципів.

Викладач/керівник, який виявив академічний плагіат у роботах здобувача (стаття, тези тощо), попереджає про це автора, а у разі його незгоди інформує службовою запискою завідувача кафедри.

Факти академічного плагіату в наукових та навчально-методичних роботах викладацького складу, здобувачів наукового ступеня виявляються навчальним і науковим відділами Університету. У всіх випадках виявлення фактів порушення академічної доброчесності розглядом та врегулюванням цих питань займається Комісія із запобігання академічному плагіату в наукових та науково-методичних роботах.

Основні види академічної відповідальності встановлено Законом України «Про освіту». Відповідно до частини 5 статті 42, до основних видів академічної відповідальності співробітників належать: відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого

звання; позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова в присудженні чи позбавлення присудженого педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Згідно з частиною 7 статті 42 Закону України «Про освіту», види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасники освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності.

Додатково до визначених законом видів академічної відповідальності Університет може застосовувати: усне зауваження від науково-педагогічного працівника або уповноваженого представника адміністрації (керівника кафедри, інституту тощо); попередження про можливість притягнення до академічної відповідальності; скерування на додаткове навчання з питань академічної доброчесності; зниження оцінки за виконання завдання; внесення постійного чи тимчасового запису до реєстру порушень академічної доброчесності; виключення з рейтингу претендентів на отримання академічної стипендії або нарахування штрафних балів у такому рейтингу; позбавлення почесних звань, нагород, стипендій тощо, присуджених ВНЗ, позбавлення права голосу в колегіальних органах ВНЗ або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін; позбавлення права брати участь у конкурсі на отримання фінансування наукових досліджень, стипендій, грантів тощо; відрахування чи звільнення. Так, згідно з «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів ОНМедУ», у разі відсутності оригінальності представлена наукова робота відхиляється без права подальшого розгляду з відповідною довідкою Комісії. Виявлення двох і більше фактів академічного плагіату (копіляцій) у творах докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня доктора та кандидата наук, а також доктора філософії може бути підставою для виключення з докторантури (аспірантури) чи відкріплення від аспірантури Університету; виявлення фактів академічного плагіату (копіляцій) в осіб професорсько-викладацького складу враховується під час вирішення питання подовження дії трудового контракту.

Отже, резюмуючи підсумки сучасних освітніх процесів, можна сказати, що академічна доброчесність в Україні, як і в європейській освіті, має стати нормою життя кожної особи, задіяної в науковому та освітньому просторі. Лише такі кроки дадуть поштовх до рівності, відкритості, справедливості, якості і чесності досліджень та підвищення якості освіти.

Відповідно, це надаватиме ефективний поштовх до сталого розвитку громадянського суспільства та його галузей господарювання в Україні.

Висновки.

1. Політика та технології запобігання порушенням академічної доброчесності в ОНМедУ є системними та впроваджуються шляхом створення нормативно-правових процедур і запровадження інституційних засад.

2. Популяризація академічної доброчесності реалізується шляхом пояснення її основних засад під час нау-

кової, навчальної та лікувальної активності здобувачів освіти та науково-педагогічного складу Університету.

3. Утвердженню основ академічної доброчесності в ОНМедУ сприяють контрольні заходи низки структур закладу, а також розуміння наслідків, які виникають у разі порушення академічної доброчесності здобувачами освіти або співробітниками Університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Law of Ukraine "On Education". Verkhovna Rada information. 2017;38-39: 380 (in Ukrainian).
2. Methodological recommendations for institutions of higher education to support the principles of academic integrity / compilers of materials: V. Bakhrushin, E. Nikolaev; Project to promote academic integrity in Ukraine. 2019; 41 (in Ukrainian).
3. Regulations on the prevention and detection of academic plagiarism in the research and educational work of higher education applicants, scientists and teachers of the Odessa National Medical University. Odesa: ONMedU. 2022; 12 URL: <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/Polozhennja-pro-zapobigannja-ta-vijavlennja-akademichnogo-plagiatu-ONMedU.pdf> (in Ukrainian).
4. Teaching students about academic integrity in the university library: methodical advice / editors: L.V. Savenkova, S.O. Chukanova; editorial board: V.S. Pashkova, O.V. Voskoboynikova-Guzyeva, Y.E. Soshinska ; Ukrainian Library Association. Kyiv: UBA, 2016; 1: 39 (in Ukrainian).

Надійшла до редакції 11.02.2023 р.

Прийнята до друку 27.02.2023 р.

Електронна адреса для листування nmatsegora@ukr.net